

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปผลและให้ข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สภาพทางสังคมของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)

เกษตรกรที่ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 55.90) มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี (ร้อยละ 34.60) มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 78.50) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 47.20) มีสมาชิกในครอบครัว 4 - 6 คน (ร้อยละ 53.40) และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองน้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 55.00) เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) (ร้อยละ 100) เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ด้านสื่อบุคคล จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 59.20) ด้านสื่อมวลชน จากวิทยุโทรทัศน์ (ร้อยละ 48.30) และจากสื่อออนไลน์ (ร้อยละ 55.00)

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)

เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ผลิตทุเรียนน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 50.00) มีพื้นที่ที่ให้ผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองแล้วน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 57.00) และมีพื้นที่ยังไม่ให้ผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 22.90) ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองในพื้นที่ต่อ 1 ไร่ จำนวน 21 - 30 ต้นต่อไร่ (ร้อยละ 61.73) มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตทุเรียน 1 - 5 คน (ร้อยละ 84.40) มีจำนวนแรงงาน ในครอบครัว 1 - 3 คน (ร้อยละ 88.27) มีจำนวนแรงงานจ้าง 1 - 3 คน (ร้อยละ 58.66) เกษตรกรมีแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง มาจากตนเอง (ร้อยละ 85.20) มีต้นทุนในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง 20 - 30 บาทต่อกิโลกรัม (ร้อยละ 37.15) ในปีฤดูกาลผลิตปี 2565 เกษตรกรลงทุนในการดูแลทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เฉพาะต้นที่ให้ผลผลิตแล้ว ลงทุนน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 54.70) ลงทุนเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 100,000 บาท (ร้อยละ 37.99) เกษตรกรมีรายจ่ายในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองเป็นค่าปุ๋ย จำนวน 357 คน (ร้อยละ 99.70) เกษตรกรขายทุเรียนได้ทั้งหมด น้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม (ร้อยละ 49.70) ในปี 2565 เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง โดยเฉลี่ย 18,369 กิโลกรัม เป็นเงินเฉลี่ย 1,677,205 บาท (ต้นทุนการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองเฉลี่ยต่อกิโลกรัม เท่ากับ 25 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.15 จากการสุ่มตัวอย่าง ฉะนั้น เกษตรกรจะได้กำไรเฉลี่ย 66.30 บาทต่อกิโลกรัม) เกษตรกรมีพื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว น้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 56.10) เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองให้กับพ่อค้าคนกลาง

(ร้อยละ 77.40) เกษตรกรต้องการจะเพิ่มผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองให้ได้ 1 - 2 ตันต่อไร่ (ร้อยละ 52.00) เกษตรกรผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) แล้ว เกษตรกรมีความต้องการหรือความคาดหวังเกี่ยวกับราคาต่อกิโลกรัมละ 100 - 200 บาท (ร้อยละ 52.50) ในฤดูกาลผลิตทุเรียนที่ผ่านมา เกษตรกรไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 50.28) และมีหนี้สิน (ร้อยละ 49.72) มีภาระหนี้สินที่มาจากการทำสวนทุเรียนน้อยกว่า 500,000 บาท (85 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67) มีภาระหนี้สินอย่างอื่น ๆ เกิดจากซ้อรถยนต์ ซ้อที่ดิน มีภาระหนี้สินน้อยกว่า 500,000 บาท (37 คน คิดเป็น ร้อยละ 62.71)

สภาพการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)

การปฏิบัติสำหรับการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร มีข้อปฏิบัติ 8 ข้อ ได้แก่ สภาพน้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง พื้นที่ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการเก็บวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว มีแผนควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพ การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษาผลผลิต ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ส่วนบุคคลเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะและการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงาน การใช้สารเคมี ปริมาณผลผลิต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตามสอบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$ S.D. = 0.638)

ปัญหาและข้อเสนอนะเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)

ปัญหาและข้อเสนอนะเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร 7 หมวด ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ปลูก ปัญหาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช ปัญหาเกี่ยวกับโรคพืช ปัญหาเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ ปัญหาเกี่ยวกับแรงงาน และปัญหาเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตทุเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.13$ S.D. = 0.781)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)

1. ปัจจัยสภาพทางสังคมของเกษตรกร มีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01 และมีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ได้แก่ เพศ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร (วัดจากรายได้สุทธิจากการจำหน่ายทุเรียนพันธุ์หมอนทองของเกษตรกรต่อไร่) มากที่สุด ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.198 รองลงมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.195 ประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง มีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.164 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ - 0.141 และเพศ ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ - 0.123 ซึ่งความสามารถของตัวแปรอิสระนี้ อธิบายความผันแปรของความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร เพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 20.30 ($R^2 = 0.203$)

2. ปัจจัยสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร มีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร ได้แก่ ปี 2565 การลงทุนดูแลทุเรียนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น (บาท) ปี 2565 ขายทุเรียนได้ทั้งหมด (เฉลี่ย 18,369 กิโลกรัม) ปี 2565 ลงทุนในการดูแลทุเรียนพันธุ์หมอนทองพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว (ไร่) (จำหน่ายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เฉลี่ยเป็นเงิน 1,677,205 บาท) การจำหน่ายโรงคัดบรรจุส่งขายประเทศจีน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01 และมีตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ได้แก่ ปี 2565 ความคาดหวังจะได้ขายผลผลิตทุเรียน เฉลี่ยกิโลกรัมละ (บาท) ลงทุนดูแลทุเรียนจำนวนพื้นที่ (ไร่) จำหน่ายพ่อค้าคนกลาง มีหนี้สินจากการทำสวนทุเรียน (บาท) มีหนี้สินอย่างอื่น ๆ เช่น ซื้อมอเตอร์ซั้วที่ดิน (จำนวน) มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร (วัดจากรายได้สุทธิจากการจำหน่ายทุเรียนพันธุ์หมอนทองของเกษตรกรต่อไร่) มากที่สุด ได้แก่ ปี 2565 ขายทุเรียนได้ทั้งหมด (กิโลกรัม) ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.634 รองลงมาคือ ปี 2565 ลงทุนดูแลทุเรียนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น (บาท) ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.228 และปี 2565 ลงทุนในการดูแลทุเรียนพันธุ์หมอนทองพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว (ไร่) ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.199 ซึ่งความสามารถของตัวแปรอิสระนี้ อธิบายความผันแปรของความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้มาตรฐาน GAP ของเกษตรกร จะเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 73.20 ($R^2 = 0.732$)

ขายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ในปี 2565 ในพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว (ไร่) กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร (วัดจากรายได้สุทธิจากการจำหน่ายทุเรียนพันธุ์หมอนทองของเกษตรกรต่อไร่) พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว น้อยกว่า 10 ไร่ กับพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 10 - 20 ไร่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว น้อยกว่า 10 ไร่ กับพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 21 - 30 ไร่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว น้อยกว่า 10 ไร่ กับพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 31 - 40 ไร่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว น้อยกว่า 10 ไร่ กับพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้วมากกว่า 40 ไร่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 10 - 20 ไร่ กับพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 21 - 30 ไร่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว

10 - 20 ไร่ กับพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 31 - 40 ไร่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 10 - 20 ไร่ กับพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้วมากกว่า 40 ไร่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. ปัจจัยสภาพการผลิตภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (การปฏิบัติตามข้อกำหนด GAP) ทั้งหมด มีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ได้แก่ สถานที่เก็บรักษาสะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01 และมีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ได้แก่ มีการป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร (วัดจากรายได้สุทธิจากการจำหน่ายทุเรียนพันธุ์หมอนทองของเกษตรกรต่อไร่) มากที่สุด ได้แก่ มีการป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.125 และสถานที่เก็บรักษาสะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ -0.847 ซึ่งความสามารถของตัวแปรอิสระนี้ อธิบายความผันแปรของความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้มาตรฐาน GAP ของเกษตรกร จะเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 12.00 ($R^2 = 0.120$)

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) (ที่เกษตรกรอยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือหรือความคิดเห็นอื่น)

1. เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ต้องการให้ทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านแหล่งน้ำ โดยการสร้างเขื่อนในการกักเก็บน้ำในหน้าฝน ต้องการแหล่งน้ำเพิ่มต้องการแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรอย่างยั่งยืน เจาะบาดาล สร้างแหล่งกักเก็บน้ำให้มากขึ้น ในที่สาธารณะ พิจารณาส่งแหล่งน้ำทุกหมู่บ้าน ขุดลอกแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้ลึกเพิ่มขึ้น ขุดลอกคลองสาธารณะ สร้างฝายเพิ่ม

2. เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ต้องการให้ทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านการตลาด โดยเพิ่มตลาดสินค้าทุเรียนภายในประเทศ กำหนดราคากลางหรือราคาตลาดไม่ให้ต่ำจนเกษตรกรรับภาระไม่ไหว ตลาดต่างประเทศราคาส่งออกไม่ให้ต่ำจนเกินไป เพิ่มตลาดต่างประเทศ ต้องการให้โรงคัดบรรจุติดต่อซื้อกับเกษตรกรโดยตรง ช่วยตรวจสอบการตัดทุเรียนอ่อนของเกษตรกรบางราย มีผู้รับซื้อแทนพ่อค้าคนกลาง ประกันราคาขายทุเรียน ให้รับซื้อทุเรียนที่แก่และมีคุณภาพดีโดยให้ราคาที่สูงกว่าท้องตลาดทั่วไป เช่น ทุเรียนที่ขายในประเทศมีตลาดกลางของรัฐทุกจังหวัด ตลาดกลางในหมู่บ้านมีการซื้อขายแบบให้ราคาทุเรียนไม่ตกต่ำ กระตุ้นให้ราคาทุเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิม ให้มีตลาดกลางรับซื้อในราคาเป็นธรรมแก่ชาวสวน ควบคุมราคาสินค้าทุเรียนหาตลาดเพิ่ม ติดต่อตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น ควบคุมราคาผลผลิตทางการตลาดให้เหมาะสม ควบคุมราคาผลผลิตทางการตลาดให้เหมาะสมกับปริมาณความต้องการ

3. เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาควบคุมและกำกับดูแลราคาสินค้าที่เป็นต้นทุนการผลิต โดยต้องการให้ราคาปุ๋ยถูกลง ต้องการให้ราคายากำจัดศัตรูพืชถูกลง ให้ภาครัฐควบคุมราคาไม่ให้แพงเกินควรควบคุมราคาปุ๋ย ยา ให้เหมาะสม ควบคุมราคาสินค้าต้นทุนการผลิตลดลงจากเดิม ควบคุมราคาเครื่องจักรกลการเกษตร

4. เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) มีข้อเสนอแนะหรือความต้องการอื่น ๆ คือ ถนนหนทางที่สะดวกต่อการขนส่ง ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการทำปุ๋ยอินทรีย์ จุลินทรีย์ ต้องการนำเชื้อไตรโคเดอมา มาใช้ในสวน ต้องการรู้แหล่งที่มาของตัวเชื้อไตรโคเดอมา แจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตและแหล่งจำหน่ายปุ๋ย ยา ให้แก่เกษตรกรที่ราคาไม่แพงให้เป็นทางเลือกในการผลิต ควบคุมราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าไฟฟ้าให้ต่ำลง จัดให้มีกลุ่มผู้ผลิตทุเรียนชายโดยตรงเข้าตลาดต่างประเทศโดยไม่ผ่านคนกลาง อยากให้หน่วยงานภาครัฐลงมาให้ความรู้ต่าง ๆ กับกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาระดับวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐและเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง

1.1 หน่วยงานภาครัฐ ควรจัดกิจกรรมการอบรมเกี่ยวกับการยกระดับการผลิตทุเรียนหมอนทองตามมาตรฐาน GAP ให้ได้คุณภาพสูงขึ้นและอยู่ระดับพรีเมียม สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น และให้ความรู้ในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนให้ได้คุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากขึ้น

1.2 เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร ควรเข้าไปมีบทบาทในการให้ความรู้ คำแนะนำ แนวทางแก้ไขปรับปรุงกระบวนการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองให้เป็นไปตามเงื่อนไขการผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) และควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ไม่คลาดเคลื่อน และควรให้ข้อมูลและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

1.3 เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการลดต้นทุนในการผลิตทุเรียน ศึกษาเรื่องการบำรุงดิน การใส่ปุ๋ย การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงและไร สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ที่ทำให้ต้องใช้จ่ายเงินในการผลิตสูง เกษตรกรควรลดค่าใช้จ่ายเหล่านี้ รวมถึงการศึกษาเรื่องการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายต้นทุนการผลิตและมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.4 เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ควรให้ความสำคัญกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ทั้งจากสื่อสารอินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล ผู้รู้ หรือผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การผลิตทุเรียนมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.5 เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองควรมีการสร้างเครือข่ายเกษตรกร ซึ่งอาจจะประกอบด้วย สมาชิกสถาบันเกษตรกร เพื่อนเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และสร้างอำนาจการต่อรองทางการตลาด รวมถึงปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับเกษตรกรด้วยกันเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการเลือกศึกษาเฉพาะอำเภอขลุงเพียงที่เดียว ซึ่งการศึกษาครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาประชากรทั่วทั้งจังหวัด ทำให้ครอบคลุม เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่ถูกต้องเห็นภาพรวมของจังหวัดเพื่อจะได้นำไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีในการพัฒนาจังหวัดจันทบุรีและส่งผลต่อประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาความยั่งยืนของการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

2.3 ควรมีการศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองในจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการส่งเสริมด้านระบบการจัดการคุณภาพเกษตรกรที่ดีที่เหมาะสมให้ดียิ่งขึ้น

2.4 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เช่น สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ศัตรูพืช สภาวะเศรษฐกิจ ค่าใช้จ่ายในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง และศึกษาตลาดรองรับที่ไม่สามารถควบคุมได้ เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนการปลูก การดูแล และการจำหน่ายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองต่อไป